

Μυθολογία και Γεωλογικά Φαινόμενα

[Πολιτισμός](#) / [Ιστορία](#)

[Μιχάλης Κουτσός, Φιλολόγος - Συγγραφέας](#)

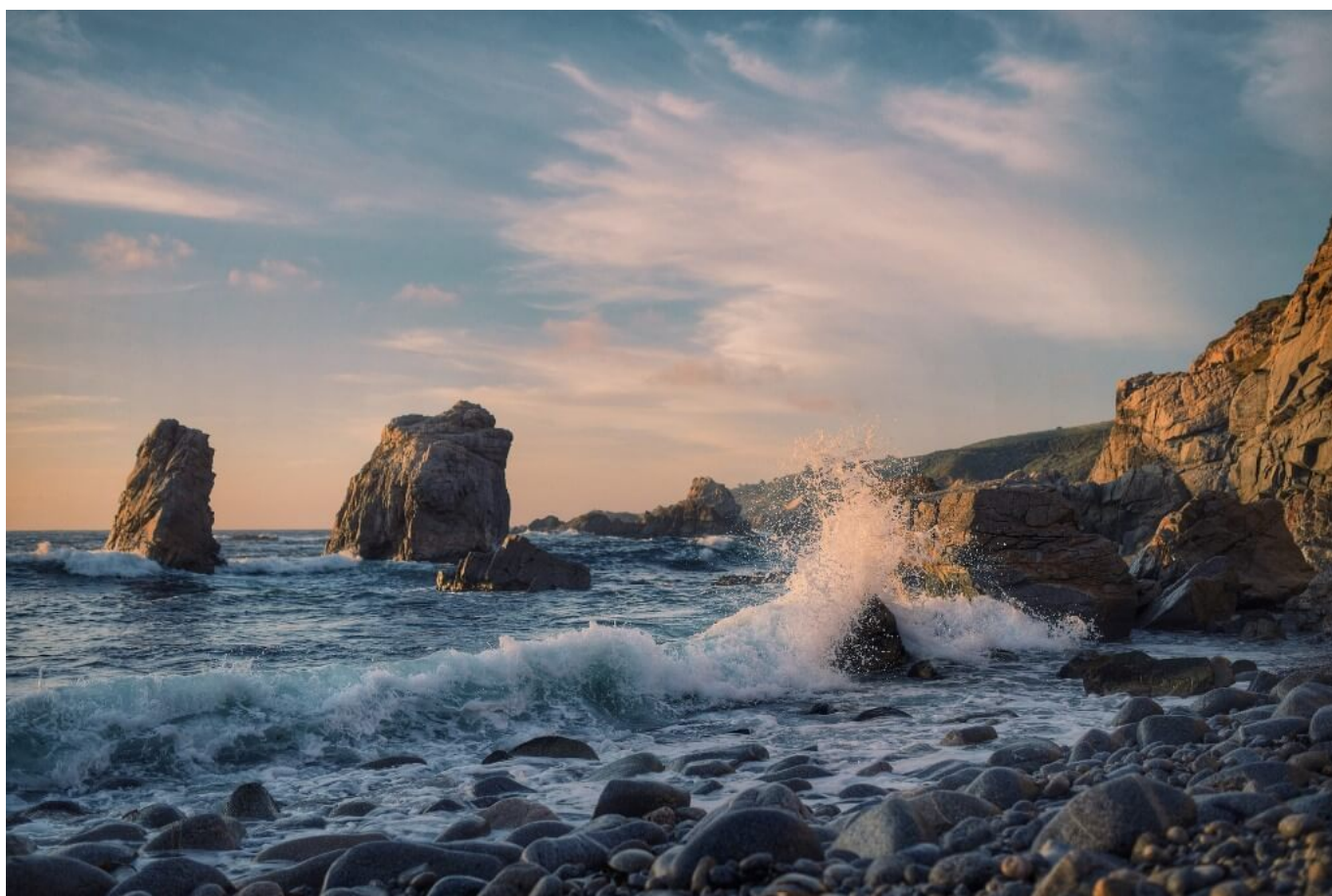
Εισαγωγικά

Οι Μύθοι φαίνεται ότι δεν είναι απλά παραμυθάκια αλλά πίσω από αυτά κρύβονται μεγάλες γεωλογικές ανακατατάξεις, οι οποίες είναι μεν γνωστές στους ειδικούς επιστήμονες της Γεωλογίας αλλά δεν έγινε συσχέτιση των γεωλογικών ανακατατάξεων με τις μυθολογικές παραδόσεις. Ο μύθος έχει έναν πυρήνα αληθινών γεγονότων, που είναι και η γενεσιουργός αιτία του, γύρω από τον οποίο, με το πέρασμα του χρόνου, προστέθηκε ένα μυθικό κέλυφος, όπως συμβολισμοί, δεισιδαιμονίες, παρανοήσεις.

Μία από τις προσεγγίσεις των αρχαιοελληνικών μύθων, που μένει διαρκώς επίκαιρη, είναι εκείνη που προσπαθεί να τους ερμηνεύσει και να διαπιστώσει την πραγματικότητα που κρύβεται πίσω από τις παραστατικές εικόνες και τους συμβολισμούς. Η προσπάθεια αυτή, που έχει αρχίσει από την αρχαία Ελλάδα, συνεχίζεται αδιάκοπα μέχρι τις μέρες μας. Σήμερα, ακόμα και κλάδοι των Φυσικών

Επιστημών έχουν τεθεί στην υπηρεσία της πληρέστερης ερμηνείας των μύθων. Κάθε επιστημονική εξέλιξη προσκομίζει συνήθως καινούργια εργαλεία και τεχνολογικά μέσα, που βοηθούν πολύ στην αποκάλυψη νέων πλευρών της αλήθειας των μύθων. Ο κλάδος της Γεωλογίας που ασχολείται με την έρευνα των μύθων λέγεται *Γεωμυθολογία*.

Ο όρος «Γεωμυθολογία», επινοήθηκε από την Αμερικανίδα γεωλόγο και ηφαιστειολόγο Dorothy Vitaliano. Σύμφωνα με αυτήν, *Γεωμυθολογία* είναι η διεπιστημονική ανάλυση των γνησίων μύθων, η οποία οδηγεί στον εντοπισμό των γεωφυσικών και ενδεχομένως και άλλων συμβάντων, αστρονομικών ή και ιστορικών, που υποκρύπτονται σε αυτούς. Μερικές φορές αυτή η ανάλυση προσφέρει πολύτιμες πληροφορίες και γνώσεις για κατακλυσμούς, που διασώζονται με μυθικό περίβλημα στις παραδόσεις των λαών, αλλά και για άγνωστους κατά τα άλλα αρχαίους σεισμούς, θαλάσσιους ή λιμναίους σεισμικούς κυματοσυρμούς, τεχνικά έργα, καθώς και άγνωστα αστρονομικά φαινόμενα (διελεύσεις κομητών, εκλείψεις, πτώσεις μετεωριτών, αλλαγές του βορείου πόλου της ουράνιας σφαίρας, συσχετισμούς αστερισμών με συγκεκριμένους ήρωες κλπ., που συνέβησαν στο απώτερο παρελθόν.

Παράδειγμα προς διερεύνηση είναι οι τρεις κατακλυσμοί της ελληνικής παράδοσης και οι άθλοι και τα έργα του Ηρακλή, που έχουν γεωμυθολογικό ενδιαφέρον και

προτείνονται ταυτοχρόνως συγκεκριμένα περαιτέρω ερευνητικά πεδία για καλύτερη τεκμηρίωσή τους.

Βασικό ερώτημα εν προκειμένω είναι εάν η ελληνική μυθολογία απηχεί γεωλογικές και κλιματολογικές μεταβολές, που συνέβησαν στην ευρύτερο χώρο του Αιγαίου ή σε άλλες περιοχές του κόσμου. Για να διεισδύσει κάποιος στους πυρήνες αλήθειας των μύθων πρέπει να γίνει με σωστό τρόπο. Η ερμηνεία των γεωλογικής και αστρονομικής υφής μύθων, απαιτούνται ολοκληρωμένες γνώσεις στα πεδία της γεωλογίας, της αστρονομίας, της αρχαιολογίας, της φιλολογίας, της ιστορίας, της συγκριτικής μυθολογίας, της ανθρωπολογίας κλπ.

Από την άλλη μεριά συντελεί επίσης στο να δώσει μία νέα οπτική γωνία στην ιστορική, την αρχαιολογική και την ανθρωπολογική έρευνα, ανοίγοντας παράθυρα σε πεδία γνώσεων, που φωτίζουν την πρώιμη σύλληψη του κόσμου και βελτιώνουν την αυτογνωσία του ανθρώπου.

Συγκεκριμένα, για τον **κατακλυσμό του Δαρδάνου** γράφει μεταξύ άλλων ο Διόδωρος Σικελιώτης: *«Ο κατακλυσμός αυτός έγινε επειδή κατ' αρχήν άνοιξε το στόμιο γύρω από τις Κυάνεες πέτρες, εκεί που τοποθετούνται οι Συμπληγάδες πέτρες (η θέση τους βρισκόταν κατά πάσα πιθανότητα στην έξοδο των στενών του Βοσπόρου προς τον Εύξεινο Πόντο). Στη συνέχεια άνοιξε το στόμιο του Ελλησπόντου. Αυτό συνέβη επειδή η Θάλασσα του Πόντου, δηλαδή ο υδάτινος όγκος του πόντου, που μέχρι τότε ήταν λίμνη, γέμισε από τα νερά των ποταμών που χύνονται σε αυτήν, με αποτέλεσμα να ανέβει η στάθμη της τόσο πολύ, ώστε να υπερχειλίσει τα στενά του Βοσπόρου, να γεμίσει την Προποντίδα και κατόπιν, αφού υπερχείλισε και το Στενό του Ελλησπόντου, να ξεσπάσει στο Αιγαίο. Το αποτέλεσμα ήταν να κατακλυστεί μεγάλη παραθαλάσσια περιοχή, όχι μόνον της Ασίας αλλά και της Σαμοθράκης».*

Ο κατακλυσμός του Δαρδάνου έγινε σε δύο φάσεις: μία κατά την οποία τα νερά του υδάτινου όγκου του Ευξείνου Πόντου χύθηκαν στο Αιγαίο (μεταξύ των ετών 14.500 και 12.500 Π.Α.Σ.) και μία κατά την οποία τα νερά του Αιγαίου πελάγους, μετά τη διάνοιξη του στενού του Βοσπόρου, χύθηκαν υπό μορφή μεγάλου καταρράκτη στην Μαύρη Θάλασσα περί το έτος 7.600 Π.Α.Σ. (5600 π.Χ.).

Κατά πάσα πιθανότητα η δεύτερη φάση αυτού του κατακλυσμού έδωσε το έναυσμα της δημιουργίας των μύθων των κατακλυσμών π.χ. του Νώε. Οι δύο αυτές φάσεις του κατακλυσμού του Δαρδάνου χρειάζονται ωστόσο περαιτέρω συστηματικές γεωλογικές, γεωφυσικές και ενάλιες αρχαιολογικές έρευνες, για να τεκμηριωθούν πλήρως.

Ως προς τον **κατακλυσμό του Ωγύγου**, ο Ελλάνικος γράφει ότι αυτός έγινε 1.020 έτη πριν από την πρώτη Ολυμπιάδα. Δεδομένου δε ότι η πρώτη Ολυμπιάδα τοποθετείται στο έτος 776 π.Χ., συνάγεται ότι ο κατακλυσμός αυτός έγινε το έτος 1796 π.Χ. Η συσχέτιση όμως του Ωγύγου με τον Κρόνο, τους Τιτάνες και τα γεωλογικά γεγονότα της Θεσσαλίας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι ο ομώνυμος κατακλυσμός θα πρέπει μάλλον να έγινε σε πολύ παλιά εποχή και κατά πάσα πιθανότητα μεταξύ των ετών 14.500 και 12.500 Π.Α.Σ. Και αυτή όμως η εκδοχή χρήζει περαιτέρω γεωλογικής έρευνας, για να τεκμηριωθεί.

Ο **κατακλυσμός του Δευκαλίωνα** έχει σχέση κυρίως με τρία διαφορετικά σημεία αναφοράς:

α. **Με τον Κορινθιακό κόλπο.** Ο κόλπος αυτός επανειλημμένως είχε μετατραπεί από λιμναία σε θαλάσσια λεκάνη και αντιστρόφως, κατά τη διάρκεια του ανώτερου Πλειστοκαίνου (126.000 – 10.000 Π.Α.Σ.), γεγονός που οφείλεται στην διακύμανση της στάθμης της παγκόσμιας θάλασσας και στο μικρό βάθος του στενού του Ρίου – Αντιρρίου. Με την εισροή των θαλασσιών υδάτων στον κόλπο πλημμύρισαν οι παράκτιες περιοχές, μεταξύ των οποίων και η περιοχή της τότε Φωκίδας, με την οποία συσχετίζεται και ο κατακλυσμός του Δευκαλίωνα. Ο Δευκαλίων σώθηκε με την κατασκευή κάποιας σχεδίας, η οποία προσάραξε στον Παρνασσό. Κατά πάσα όμως πιθανότητα ο γεωγραφικός όρος «Παρνασσός» δεν αναφέρεται μόνον στο ομώνυμο όρος, αλλά σε μία ευρύτερη περιοχή, η οποία συμπεριλαμβάνει και το όρος.

Καταλήγοντας, συνάγουμε το συμπέρασμα ότι και οι τρεις κατακλυσμοί της ελληνικής παράδοσης, **του Δαρδάνου, του Ωγύγου και του Δευκαλίωνα**, σχετίζονται με γεωλογικά φαινόμενα της ευρύτερης περιαιγαιακής περιοχής, που συνέβησαν κατά την τελευταία τήξη των παγετώνων και τις μεγάλες πλημμύρες που προκάλεσε σε αυτή, μεταξύ των ετών 14.500 και 12.500 Π.Α.Σ.,

Ο πρώτος από τους Έλληνες γεωλόγους που τόλμησε να κάνει την συσχέτιση των γεωλογικών ανακατατάξεων με την μυθολογική παράδοση είναι ο ομότιμος καθηγητής της Γεωλογίας του Πανεπιστημίου των Αθηνών Ηλίας Μαριολάκος, ο οποίος μιλάει για τον νέο κλάδο της Γεωλογίας, την Γεωμυθολογία. Στη συνέντευξη που παραχώρησε στον δημοσιογράφο Μηνά Παπαγεωργίου με θέμα «*Η αποκωδικοποίηση των αρχαίων επών*» ήταν πολύ αποκαλυπτικός. Από αυτή την συνέντευξη θα μεταφέρουμε κάποια στοιχεία.

Η πρώτη ερώτηση που του υποβλήθηκε ήταν αν η Μυθολογία έχει σχέση με την Γεωλογία. Η απάντησή του ήταν ότι έχει και άμεση και έμμεση σχέση:

Άμεση έχουμε, όταν π.χ. ένα φαινόμενο «αντιπροσωπεύεται» από μια θεότητα και συγχρόνως το φαινόμενο ταυτίζεται με τη θεότητα. Για παράδειγμα, ο Ήφαιστος ταυτίζεται με το ηφαίστειο, ενώ ο Τιτάνας Ωκεανός έχει ταυτιστεί με τον θαλάσσιο Ωκεανό.

Υπάρχει όμως και μια **έμμεση** σχέση. Υπάρχουν μύθοι οι οποίοι περιγράφουν φυσικογεωλογικές διεργασίες, που έγιναν στο απώτατο παρελθόν.

Από τις πιο σύγχρονες μεθόδους ερμηνείας των μύθων, αποτελεί το διεπιστημονικό πεδίο της Γεωμυθολογίας. Χρησιμοποιεί τα επιστημονικά εργαλεία και τα συμπεράσματα της Γεωλογίας, για να εντοπίσει γεωλογικές μεταβολές ή γεωλογικά φαινόμενα που αποτέλεσαν την αφορμή της επινόησης κάποιων μύθων. Και αντιστρόφως, αντλεί από τις παραστάσεις των μύθων ερευνητικές υποθέσεις για γεωλογικά γεγονότα που συνέβησαν στο μακρινό παρελθόν.

Γενικά με τους μύθους μπορούμε να πούμε ότι:

α) Οι μύθοι υποκρύπτουν πραγματικά γεγονότα, τα οποία όμως υπάρχουν αλλοιωμένα και καλυμμένα και συνεπώς η αποκάλυψή τους απαιτεί την επιστημονική προσέγγιση των μύθων.

β) Η προσέγγιση της Γεωμυθολογίας μπορεί να συνδράμει αποφασιστικά στην αποκάλυψη εκείνων των πληροφοριών που συσχετίζονται με γεωλογικές μεταβολές και φαινόμενα και άρα, στην αποκάλυψη της αλήθειας των μύθων.

Ειδικότερα οι **γεωμύθοι** των ανθρώπων είναι δυο ειδών:

1. Αλλοιωμένες περιγραφές γεωλογικών καταστροφών μεγάλης κλίμακας
2. Απόπειρες ερμηνείας αξιοσημείωτων και δυσερμήνευτων γεωλογικών σχηματισμών.

[page_end]

Μερικά παραδείγματα για να γίνουν πιο κατανοητά αυτά που λέγονται:

Ο Ερυμάνθιος Κάπρος, της Ψωφίδας, είναι ο ορμητικός Ερύμανθος ποταμός, που ο Ηρακλής τον περιόρισε με κάποιο εγγειοβελτιωτικό έργο.

Στην Ήλιδα η ανάγκη για την εκτροπή των ποταμών **Πηνειού** και **Μηνία** αποδόθηκε σε άθλο του **Ηρακλή** με τον καθαρισμό της κόπρου του Αυγεία.

Στην **Τραπεζούντα**, τα απολιθώματα παλαιολιθικών θηλαστικών που βρέθηκαν και τα κοιτάσματα λιγνίτη, οδήγησαν στο να θεωρηθεί ο τόπος που έγινε η **Γιγαντομαχία**.

Το υλικό των μύθων αποτελούν μεμονωμένα γεωλογικά γεγονότα μικρής κλίμακας που συμβαίνουν πολύ γρήγορα, όπως εκρήξεις ηφαιστειών, πλημμύρες, σεισμοί, κατολισθήσεις, κομήτες, που αλλάζουν δραστικά τη ζωή ολόκληρων εθνών μόνιμα ή προσωρινά εξ αιτίας των απότομων μεταβολών που προκαλούν.

Η συσχέτιση των μύθων με τα γεωλογικά φαινόμενα μας έχουν δώσει ενθαρρυντικά αποτελέσματα στο να μπορέσουμε να ερμηνεύσουμε την γένεση των θεών σε σχέση με τις γεωλογικές ανακατατάξεις.

Όπως γνωρίζουμε στο απώτερο παρελθόν οι εποχές των παγετώνων διαδέχονταν τις θερμές εποχές και το αντίθετο. Αυτό οφείλεται στην αλλαγή του κλίματος, το οποίο δεν μένει σταθερό αλλά μεταβάλλεται και μάλιστα περιοδικά. Αυτές οι μεταβολές οφείλονται στις διαφορετικές θέσεις που παίρνει η γη απέναντι στον ήλιο κι έτσι, όταν απομακρύνεται από αυτόν, έχουμε παγετώνες, και όταν πλησιάζει, έχουμε θερμές εποχές. Στις θερμές εποχές λιώνουν οι πάγοι και ανεβαίνει η στάθμη της θάλασσας με αποτέλεσμα πεδινές περιοχές να βυθίζονται στη θάλασσα, ενώ οι κορυφές τους να γίνονται νησιά. Πριν από 16.000 χρόνια η στάθμη της θάλασσας ήταν χαμηλότερη κατά 150 μ.. Αργότερα όμως με το λιώσιμο των πάγων μέχρι το 6.000 χρόνια ανέβαινε σταδιακά. Για παράδειγμα η Τίρυνς ήταν λιμάνι και αργότερα έγινε ξηρά, όπως συνέβη και με την Πέλλα σε κατοπινά χρόνια. Το 18.000 π.Χ. ο Σαρωνικός ήταν πεδιάδα και όχι κόλπος. Η Μύκονος και η Δήλος ήταν ενωμένες σε μια στεριά αλλά με την άνοδο της στάθμης της θάλασσας η Δήλος δεν αναδύθηκε από την θάλασσα και έγινε «δήλος» δηλαδή φανερή, αλλά απλούστατα η θάλασσα τις χώρισε. Έτσι μπορούμε να χρονολογήσουμε και την γέννηση του Απόλλωνα από την 6^η γενεά των θεών, την πιο νεότερη, η οποία συνέβη μετά την δημιουργία της Δήλου (7.000 χρόνια), που σημαίνει ότι οι άλλοι θεοί, που είναι παλιότεροι, γεννήθηκαν πολλά χρόνια πιο μπροστά.

Όσον αφορά τον Ελλαδικό χώρο, η παλαιοκλιματολογία και η περιβαλλοντική αρχαιολογία μας έχουν δώσει πολλές πληροφορίες για την περιοχή του Αιγαίου την εποχή που ο Homo Sapiens δημιουργούσε τους θεούς του.

Με την άνοδο της στάθμης της θάλασσας οι κορυφογραμμές έγιναν νησιά και οι κάτοικοι για να επιζήσουν κατασκεύαζαν βάρκες για να επικοινωνούν μεταξύ τους. Γι' αυτό και οι Έλληνες είχαν πάντα ισχυρό ναυτικό και στα χρόνια μας τον μεγαλύτερο εμπορικό στόλο. Όλα τα νησιά του Αιγαίου ήταν κάποτε βουνοκορφές. Το Αιγαίο και η Μεσόγειος πάντοτε είχε ομαλές θερμοκρασίες κι έτσι αναπτύχθηκαν πολύ πολιτισμοί, σε αντίθεση με τις βόρειες περιοχές από τις Άλπεις και πάνω είχαν συνεχώς παγετώνες από το 18.000 χρόνια μέχρι το 6.000 χρόνια. Η Ελληνική Μυθολογία αρχίζει από το 16.000 χρόνια και έχει συνέχεια, γι' αυτό και η Ινδοευρωπαϊκή θεωρία δεν ευσταθεί, διότι θα ήταν μια διακοπή αυτής της συνέχειας. Η ελληνική φύση είναι η καλύτερη στον κόσμο, όπως και το Αιγαίο, γιατί εδώ υπήρχαν οι κατάλληλες συνθήκες για να αναπτυχθούν πολιτισμοί, τη στιγμή που η Βόρεια Ευρώπη καλύπτονταν από παγετώνες.

Ο φοβισμένος κάτοικος του 18.000 χρόνια με αυτές τις αλλαγές, τους σεισμούς κ.λ.π ήθελε κάπου να στηριχτεί κι έτσι απέδωσε αυτές τις μεταβολές σε ισχυρές δυνάμεις, του θεούς, τους οποίους έβλεπε να είναι εχθρικοί απέναντι του. Πράγματι οι Τιτάνες και οι Γίγαντες ήταν εχθρικοί όχι μόνο με τους ανθρώπους αλλά και μεταξύ τους και έτσι έχουμε τις Τιτανομαχίες και τις Γιγαντομαχίες.

Μεταναστεύσεις έχουμε από τα νότια μέρη προς τα βόρεια, όταν έλιωσαν οι πάγοι γύρω στο 4.000 χρόνια. Αυτές τις μεταναστεύσεις τις διηγούνται οι ελληνικοί μύθοι, όπως η Αργοναυτική εκστρατεία. Απόδειξη αυτών είναι τα αρχαιολογικά ευρήματα μυκηναϊκής εποχής που βρέθηκαν στην Σουηδία, Νορβηγία και τις άλλες Σκανδιναβικές χώρες. Το δυτικότερο νησί στις Φερόες λέγεται Μυκήναι. Στα

σύνορα Γερμανίας και Δανίας βρέθηκε εικόνα με Μινωϊκή τριήρη.

Οι **Εχινάδες** ήταν νύμφες και κατοικούσαν δεξιά και αριστερά από τον Αχελώο (θεός-ποταμός), θυσίαζαν σε όλους τους θεούς εκτός από τον Αχελώο. Εξ αιτίας αυτού του γεγονότος οργίστηκε ο Αχελώος. Παίρνει, λοιπόν, τις Εχινάδες και τις πετάει στη θάλασσα μετατρέποντάς τις σε νησιά. Εάν δούμε πώς εξελίσσεται παλαιογραφικά η θάλασσα δυτικά από τη σημερινή ακτή, θα διαπιστώσουμε ότι το 18.000 π.Χ. οι Εχινάδες νήσοι ήταν προέκταση της ξηράς. Ανέβηκε, λοιπόν, η στάθμη της θάλασσας σιγά σιγά και κατέκτησε την ξηρά αφήνοντας να προεξέχουν οι λόφοι. Αυτή η διεργασία ξεκίνησε 16.000-18.000 χρόνια πριν. Ο μύθος εδώ ταυτίζεται και πάλι με τη γεωλογία.

Έχουμε και πολλές άλλες αναφορές των μύθων σε γεωλογικά φαινόμενα. Η Αθηνά καταδίωξε και πλάκωσε τον Εγκέλαδο κάτω από τη Σικελία, ο Ποσειδώνας έθαψε τον Πολυβότη κάτω από ένα κομμάτι της Κω και δημιουργήθηκε η Νίσυρος, ενώ τέλος ο Δίας σκέπασε τον Τυφώνα με τη Αίτνα. Η προσπάθεια των Γιγάντων να ελευθερωθούν προκάλεσε δονήσεις και η πύρινη ανάσα τους εκρήξεις. Έτσι, οι Θεοί κατόρθωσαν να νικήσουν και να εδραιώσουν την εξουσία τους για ακόμη μία φορά

Οι περιγραφές των μαχών από τον **Ησίοδο** δίνουν ζοφερές εικόνες που, αν μελετηθούν προσεκτικά, παραπέμπουν σε φυσικές καταστροφές. Μιλάει για σεισμούς, κυματοσυρμούς, εκρήξεις ηφαιστείων, βροχή μετεωριτών, τυφώνες και πολλά άλλα. Είναι ολοφάνερος εξάλλου ο συμβολισμός των ηφαιστείων με Γίγαντες θαμμένους στα έγκατά τους. Όταν η περιοχή πήρε οριστικά τη σημερινή της μορφή, η γη έπαψε να οργιάζει και οι νέοι θεοί ήταν υπεύθυνοι γι' αυτό το καλό. Η νέα γενιά των θεών, που αντικατέστησε την παλιά, συμβολίζει ίσως ακόμα και την τελική μορφή που πήρε η γη εδώ και μερικές χιλιάδες χρόνια.

Αυτές τις μυθολογικές διηγήσεις πρέπει οι σχετικοί επιστήμονες να τις μελετήσουν και σίγουρα θα βγάλουν πολλά και ωφέλιμα συμπεράσματα.

<https://bit.ly/3FjpnWu>